

Ilonos STANKUTĖS nuotr.

Parodoje – grafikos Jolitos Udrienės „Minčių žemėlapis“

Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje Jolita Udrienė pristatė grafikos darbų parodą „Minčių žemėlapis“.

Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešosios bibliotekos trečio aukšto galerijoje atidaryta Jolitos Udrienės grafikos darbų paroda „Minčių žemėlapis“.

Autorė kviečia pažvelgti į sąmonės gilumas ir išsklaidytas idėjas, tad šiemet sukurta kolekcija atspindi įvairias mintis: nuo abstrakčių konceptų iki konkrečių išvalgų.

J. Udrienė kuria pasitelkdama autorinę grafikos techniką, linijų šešėlių žaismą, faktūros niuansus ir subtilumus. Kiekvienas lakštas yra tarsi magiško „Minčių žemėlapis“ puslapis.

Paroda „Minčių žemėlapis“ veiks iki lapkričio 7 dienos.

Parengta pagal bibliotekos inf.

Redakcijos archyvo nuotr.

Kalbos šventei – 35-eri

Atkelta iš 1 psl.

Kartą man, kaip Lietuvos mokslinės techninės informacijos instituto darbuotojui, teko stebėti triguojančią kalbinę situaciją baltijo geležinkelio Šiaulių apyrdoje. Jame visa dokumentacija buvo tvarkoma ir gamybiniai sitarimai vykdavo tik rusų kalba.

Darbuotojas, kurio kabinete jau buvo lietuvis ir su manimi kalbėjo aišku, lietuviškai. Susisiekimo telefonas, ir kažkas teiravosi dėl keičiamos tarp miestinės geležinkelio stotelės pavadinimo lentelės. „Dviem kalbomis: lietuviškai ir rusiškai“, – pasakė darbuotojas. Po kurio laiko, matyt, gaves papildomą klausimą, tarė: „Prašau lietuviškai, apačioje – rusiškai.“ Aš, žinodamas, kad esu oficialiai rusakalbėje organizacijoje, suabejojau, ar nurodymas buvo priešingas.

Panašiai buvo ir su dokumentais: būtinai dviem kalbomis. Kadangi mes skaitome iš virš ir iš apačios, lietuviškas įstai pavadinimas būdavo kairėje, rusiškas, tolygu vertinys, – iš dešinės. Laikėmės lietuvių kalbos normos.

Liūdniau buvo su asmens dokumentais – pvz., pasu. Jame turėjo būti ir tėvo vardas. Buvau Vaclovas Pranovič.

Lietuvių kalbos situacija įmone ir įstaigose labai priklausė tik nuo jų pavaldumo (sajunginio, respublikinio ar vietinio), bet labiausiai – nuo vadovų požiūrio ir elgsenos. Pvz., didžiausioje Šiaulių mieste sajunginio pavaldumo Televizorių gamykloje dinė dokumentacija buvo tvarkoma lietuvių kalba, ja vykdavo susitarimai ir pasitarimai. Dabartiniai priešinga padėtis buvo tokio pat pavaldumo įmonėje „Nuklone“: visur rusų kalba. Darbuotoju atveju dar ir šiandien galima dėkoti šviesaus atminimo avusios Televizorių gamyklos direktoriui miesto Garbės piliečiui Povilui Morkūniui ir jo artimiausiems bendradarbiams.

Užsiminus apie asmenybes, nemalima nepaminti kitų to laiko lietuvių kalbą saugojusių vadovų: prekybininko Vytauto Jankausko, teisėjo Vaclovo Birbilo, teisininko Algimanto Puklėvičiaus, vykdomojo komiteto pirmininko pavadootojų Petro Bilevičiaus ir Jūratės Gaurilčikienės, sekretorės Emilijos Valatkienės, Kultūros vyriausiosios vedėjos Bernadetos Marčevičienės. Tokių žmonių buvo daugiau.

Žvelgiant šiandienos akimis, nelia nuostabą tai, kas vyko miesto Inžinierių namuose. Iš šios dešimtmetį nuo 1978 metų Nepriklausomybės, jie gausiai linkosi į susitikimus kalbos kultūros klausimais su kalbininkais,

tiek vietiniais, tiek vilniečiais. Tokių susitikimų būta ne viena dešimtis, jų organizavimą lengvino tai, kad tuometiniame Pedagoginiame institute buvo labai stipri Lietuvių kalbos katedra. Joje dirbė Kazimieras Župerka, Česys Grenda, Vytautas Sirtautas, Jantina Barauskaitė, Giedrė Čepaitienė, Juozas Pabrėža ir dar ne vienas paskaitas skaitė visuomeniniais pagrindais.

Nesunku buvo prisikviesti ir jų kolegų iš Vilniaus. Tiesiogine to žodžio prasme susidraugavome su Aldonu Pupkiu, lankėsi Evalda Jasaitienė, Albertas Rosinas, Aldona Paulauskienė, Jonas Balkevičius, Aleksandras Vanagas. Skaitant paskaitą akademikui, Didžiojo lietuvių kalbos žodyno vyriausiajam redaktoriui Kaziuui Ulvydui, šalia manęs sėdėjęs Vykdomojo komiteto pirmininkas Vilijus Kazanavičius bakstelėjo man į šoną: „Paklausk, ar teisingas toks pasakymas.“ Įdomus buvo susitikimas su dr. Antane Kučinskaitė: salėje tik keli žinojome, kad ji yra vienuolė. Į radijo ir televizijos laidas kalbos kultūros klausimais ji nebuvo kviečiama.

Pirmoji, akademinė, Kalbos šventės dalis buvo Inžinierių namuose vykusį konferenciją „Dabartinė kalbos situacija ir perspektyvos“. Joje pranešimus dariusių kalbininkų tekstai buvo paskelbti knygelėje „Kokia tautos kalba“. Konferenciją organizavo ir ją vedė prof. Kazimieras Župerka.

Manau, kad kalbininkų indėlis, tarybiniu laikotarpiu saugant ir norminant lietuvių kalbą, yra nepakankamai įvertintas. (Šiaulių atveju džiugina faktas, kad prof. Kazimierui Župerkai suteiktas miesto Garbės piliečio vardas.)

Barбора Radvilaitė – aktorė Rūta Staliliūnaitė.

Kaip užsiminta, pati teatralizuota Kalbos šventė vyko kitą dieną po konferencijos – spalio 1-ąją.

Kalbą apie ją reikėtų pradėti nuo to, kad rusifikacija labiausiai žeidė kultūros ir meno žmones. Dauguma jų vienaip ar kitaip jai priešinosi. O bene aktyviausiai – teatralai. Tiesiogine to žodžio prasme Lietuvos teatruose atgimė nacionalinė dramaturgija. Vyresnioji šiauliečių karta prisimena vyriausiosios režisierės Aurelijos Ragauskaitės darbo Šiaulių dramos teatre laikotarpį 1974–1979 metais. Jai vadovaujant sceną išvydo Vinco Mykoliaičio-Putino „Valdovas“, Nauberto Jasinskio „Kaip žydėjimas vyšnis“, Balio Sruogos „Pajūrio kurortas“, Petro Vaičiūno „Prisikėlimas“, jos pačios kompozicija „Iš ten aš ateinu“ (Vytauto Rimkevičiaus „Vandens lelijos“ motyvais). Šiauliečiai važiavo į Kauno ir Panevėžio teatrus žiūrėti Juozo Grušo, Kazio Sajos, kitų lietuvių dramaturgų spektaklių.

Kalbos šventės kontekste minėtinas įdomus sutapimas: 1988 metais Šiaulių dramos teatre vyko nacionalinės dramaturgijos festivalis „Atgaja“, inicijuotas tuometinio vyriausiosios režisieriaus Gyčio Padegimo.

Ir teatro žmonėms reikia padėkoti, kad Kalbos šventė pavyko ir žmonėms padarė didelį emocinį įspūdį: Mažvydas – Laimonas Noreika, Simonas Daukantas – Vladas Bagdonas, Žemaitė – Fausta Laurinaitytė, Šatrijos Ragana – Nijolė Narmontaitė, Barbora Radvilaitė – Rūta Staliliūnaitė, Antanas Strazdas – Valerijus Jevsejevas, Povilas Višinskis – Arūnas Sabonaitis. Visus juos iš skirtingų Lietuvos teatrų subūrė ir teatrinę

Kalbos šventėje – teatro žmonės.

kompoziciją su talkininkais sukūrė režisierė Regina Steponavičiūtė. Šventę vedė aktorius Kazys Tamkevičius.

Eilėraščių „Kryžių kalnas prie Šiaulių“ susirinkusiai miniai perskaitė šiltai sutiktas Justinas Marcinkevičius.

Kai Laimonas Noreika skiemenavo Justino Marcinkevičiaus pjesės „Mažvydas“ paskutiniuosius žodžius „Lie-tu-va“, žmonės

pradėjo stotis.

Šventės dalyviai 1988 m. spalio 5 d. pasirašė kreipimąsi į Lietuvos TSR Aukščiausiąją Tarybą, kuriuo buvo primygtinai raginama, kad lietuvių kalba Konstitucijoje būtų įteisinta kaip valstybinė respublikos kalba. Po pusantro mėnesio, 1988 m. lapkričio 18 d., minėtoji institucija tai padarė.

Šiandien pajuokaujame: „Tai mūsų, šiauliečių, darbas.“

Ne per seniausiai apsilankiau Kryžių kalne – ieškojau stogastulpio su jame įrašytais tokiais Justino Marcinkevičiaus žodžiais: „Ašara Dievo aky / Lietuva, ką tu veiki / nieko tavęs neprašau / tik nenutildama šauk / volunge šauk ažuole / akmeniui kelio gale / nenutilk ne“. Kiek pamenu, medyje iškaltos buvo dvi pirmosios posmo eilutės. (Kitą dieną po Kalbos šventės keliese su Poetu lankėmės Kryžių kalne. Prie stogastulpio su jo žodžiais klūpėjo ir meldėsi senutė...)

Stogastulpio su šiais žodžiais neberadau. Laikas daro savo.

O kaip tas prabėgęs laikas paveikė lietuvių kalbą?

Kartais susidaro įspūdis, kad kartojasi tai, kas vyko sovietmečiu. Tik vietoj rusų – anglų kalba.

Tačiau didžiausia bėda – mažėja lietuvių kalbos vartotojų. Išgyvename gilią demografinę krizę: etninių lietuvių šiuo metu Lietuvoje – tik du milijonai.

Profesorius Kazimieras Župerka.